

DE FABEL VAN “DE RINGEN”

Borne heeft vroeger een haven gehad. Deze haven lag aan de Marktstraat en was via de Bornse Beek onderdeel van een vaarroute van o.a. turfschippers uit Vriezenveen. De schippers legden daar hun schepen aan en staken dan de Marktstraat over om in café 't Steerntje (thans Marktstraat No. 14) iets te gebruiken. Over dat aanleggen van de scheepjes gaat dit verhaal.

In een VVV-routebeschrijving door Oud Borne, staat een tekst over de vroegere *turfvaart* van Vriezenveen naar Borne. De tekst luidt: *In Borne werd (de schuit) aangelegd in de haven. Aan de zijkant van de turfloods van Wegter zitten ijzeren ringen in de muur waaraan de schuiten met touw werden bevestigd. Na het lossen werd er (door de schippers) een borrel gedronken in 't Steerntje.*

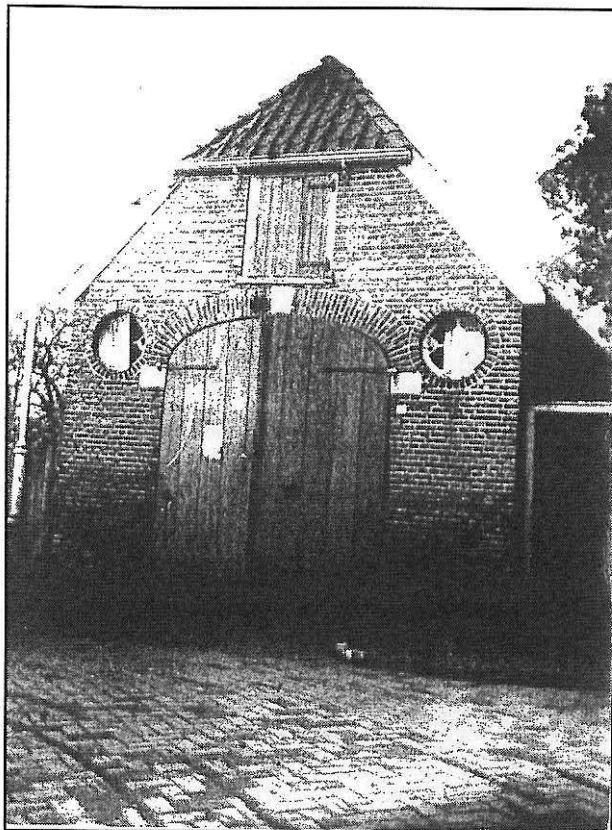
De schuur met de ringen in de Marktstraat

Het is algemeen de opvatting en zoals later in dit verhaal zal blijken misschien wel een sprookje, dat de schippers hier hun scheepjes aan de ijzeren ringen vastknoopten. Het pand op de foto is n.l. nooit eigendom geweest van de familie Wegter. Zeker is, dat Wegter een turfschuur had aan de overkant van de Marktstraat. Maar in mijn herinnering was dat in “de tuin”. De tuin was aan de overkant van 't Steerntje, waar in 1954 de “dames Wegter”, dat waren Dien en Lei, een nieuw huis gebouwd hebben (thans Marktstraat 11) waar nu de fam. R. Wiggers-Jacobs woont.

In 1830 woonde op de plek van het z.g. *St. Vincentiushuis* (gebouwd in 1905 en verbouwd in 1961; thans Marktstraat 19/21) de weduwe Maria Nijhof-Mulder, een zus van Jan Mulder, de eigenaar van café *De Halve Maan* (thans Marktstraat 33/35; d.i. het pand waar Hasperhoven zijn winkel had). Zij bezat, behalve het huis, de ondergrond, zijnde een perceel van 930 m². Later werd dat perceel eigendom van haar zoon Johannes Antonius Nijhof. Deze overleed in maart 1875 en benoemde klompenmaker Gerhardus Johannes ten Voorde tot erfgenaam. Deze verkocht het perceel op 13 augustus 1875 in twee gedeelten. Het gedeelte met het woonhuis werd eigendom van de *St. Vincentiusvereniging* (een vereniging ter ondersteuning van armen). Het andere gedeelte (zonder opstal) kwam aan Johannes Bernardus Schoemaker (de dokter die aan de overkant naast 't Steerntje woonde op de hoek van de Marktstraat/Oude Kerkstraat). De verkoopacte (waarvan een copie in bezit van Hans Leuwerink is) heb ik even mogen lenen. Dr. Schoemaker bouwde in 1876 een koetshuis op deze grond. Daarvan is in het gemeentearchief van Borne geen tekening, omdat inleveren van een bouwtekening toen nog niet verplicht was.

In kadasterlegger 1227 van Johannes Bernardus Schoemaker staat het gebouwtje op regel 40. Het heet daar “*wagenloods*”. We weten, dat de dokter zijn visites reed per paard en in latere dagen met de koets. Het gebouwtje, waar de ringen aan zitten, was dus zijn koetshuis en tevens paardenstal en paarden zet je vast aan ringen bij het inspannen, wachten, uitspannen en verzorgen. Voor dat laatste had hij trouwens zijn mannetjes. Zijn stalknechten waren ook zijn koetsiers. In zijn dagboek, waarvan ik van Hans Leuwerink een kopie mocht lenen, schrijft hij over ene “Toon de knecht” en over “onze knecht Jans Koopmans”.

Het koetshuis van dokter J.B.Schoemaker. De mooie ronde rollaag is na een verbouwing vervangen door een rechte latei. Ook de ronde raampjes zijn verdwenen.

Na het overlijden van dokter Johannes Bernardus Schoemaker werd de praktijk en het doktershuis, op de hoek van de Marktstraat/Oude Kerkstraat verkocht aan dr. Eekman. Deze heeft later een ander huis betrokken n.l. aan de Hengeloschestraat (thans Grotestraat 84; dit pand is in 2004 afgebroken en vervangen door statige nieuwbouw). *Het aole doktershoes* werd in 1890 verhuurd aan H.F. Lambooij. Het is daarna verkocht aan Bernard Eekers, die op *De Bontekoe* (thans Koppelsbrink 28) woonde. De oude R.K.Kerk aan de Koppelsbrink was reeds verlaten omdat in 1889 een nieuwe St. Stephanuskerk was gebouwd in het Bornse Veld (hoek Grotestraat/Stationsstraat). Langs de Bontekoe kwam daardoor bijna geen

verkeer meer en Eekers wilde dan ook elders een nieuw café beginnen. Het was dus stil geworden in 'n *Zwart'n Hook*. Eekers kocht het oude doktershuis aan de Marktstraat, sloopte het in 1940 en bouwde daar 'n nieuw café.

Bernard Eekers vroeg aan de weduwe Anna Wegter-Morselt, of hij de naam *De Ster* mocht gebruiken. "Zij deed er toch niets meer mee", zei hij. Jan Wegter was in 1933 overleden en er werd in *De Steern* niet meer getapt. De tapvergunning was verkocht. De Wegters hadden er geen bezwaar tegen dat er naast hen een nieuwe *Ster* werd gebouwd.

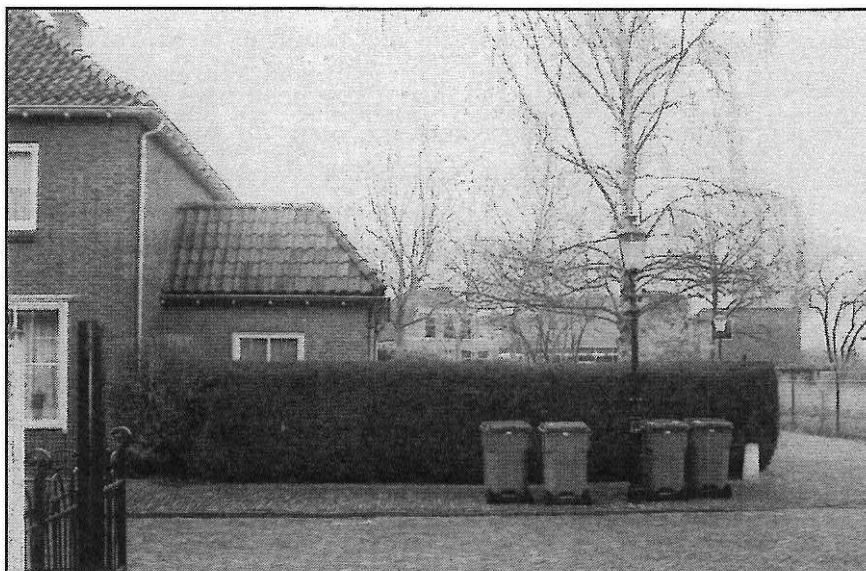
Nu liep de Bornse Beek tussen het huis van dokter Schoemaker (later de nieuwe *De Ster*) en het oude *Steerntje* door en vervolgens onder de brug in de Marktstraat door naar de overkant richting *De Bijenkorf* (thans *Kulturhus*). Als je nú tussen Marktstraat 14 en Marktstraat 16, dus tussen het oude *Steerntje* en de nieuwe *De Ster* gaat staan (zie foto volgende pag.) dan sta je boven de oude bedding van de beek. Deze beek liep schuin onder de straat door. Vroeger, toen de beek nog diep was, konden de scheepjes varen tot aan de *Potkamp* achter 't *Steerntje*: Dus tot dicht bij de Oude Kerk. Loop je naar de overkant van de Marktstraat, dan kwamen tot 1896 de scheepjes tot daar. Aan de overkant van 't *Steerntje* naar links langs de Marktstraat lag een havenkom. Daar staan nu drie huizen op de gedempte haven. De beek liep verder langs de tuin van Wegter (thans Marktstraat 11) precies langs de hoek van de tuin onder de huidige toegangsweg *De Haven* door in de richting van *De Bijenkorf*. De coniferenheg staat dus net náást de vroegere loop van de beek.

De afstand van het koetshuis, het pand met de ringen, tot de tuin van Rob Wiggers is 9 meter. De schippers hadden dan dus wel een erg lang touw nodig om hun boot vast te leggen aan de

Ringen. Fabeltjes dus! Bovendien is het koetshuis in 1876 gebouwd, dus zou er gedurende ál die eeuwen scheepvaart maar 20 jaar gebruik van die ringen zijn gemaakt.

Conclusie: Aan die ringen knoopte men paarden vast, geen scheepjes!

Richard van Goethem

De beek liep van hier rechts langs de haag onder de toegangsweg door in de richting van "de Bijenkorf". Het huis, links aan de overkant, is door de "Dames Wegter" gebouwd in 1954, (zónder de latere uitbouw in de tuin).

't Geet der um geliek te hebben, nich um geliek te kriegen

MUURANKERS AAN WONINGEN EN GEBOUWEN

Voor de constructie van gebouwen werden en worden muurankers toegepast. Tegenwoordig zijn deze onzichtbaar omdat de muren dubbel, als z.g. spouwmuren, zijn uitgevoerd of omdat een andere b.v. een staalconstructie het toepassen van muurankers overbodig maakt. Deze moderne constructiemethoden werden vroeger nog niet toegepast. Er werd toen op een heel andere wijze gebouwd dan nu. Men legde eenvoudig de hoofdbalken op de muren en deze werden dan m.b.v. een anker in het metselwerk vastgemaakt. Omdat men nog enkelvoudige muren bouwde werd een deel van het anker aan de buitenkant van het gebouw zichtbaar. Meestal was dat zichtbare deel niet meer dan een rechtopstaande ijzeren pen.

Een anker is eigenlijk een ijzeren koppeling tussen diverse onderdelen in een bouwwerk. De muurijzers die in de gevels van woningen en andere gebouwen zijn te zien, vormen het sluitstuk van de constructie waarmee ze met de hoofdbalken verbonden zijn. Deze constructie kan verzakken of scheef gaan staan van de gevel van het gebouw binnen de perken houden. Het muuranker bestaat uit een z.g. veer die aan een balk wordt geschroefd. Aan de veer is een oog bevestigd waardoor de z.g. staart wordt gestoken. Dit deel van het anker is bij oudere